

EUSKARA OINARRI ETA ARDATZ GISA IPARRALDEKO EUSKARAKO IRAKASLEGAIEN FORMAKUNTZAN

Euskara oinarri, eleaniztasuna
helburu
UEU

PLANOA

1. Sare publikoko irakaslegaien formakuntza Iparraldean

1.1 Irakaslegaien arteko desmaila

1.2. Berrikuntzak eta hobekuntzak

2 Irakaslegaien kultura ikergai : diagnostikotik hara, formakuntzaren oinarriak

2.1 Formakuntza sistemaren ahuleziak eta eskasak.

2.2. Irakaslegaien kultura linguistikoa : euskararen egoera bere osotasunean.

3. Formakuntzaren sendotzeko bideak : proposamen didaktikoak

3.1 Ahozkoari buruzko proposamenak

3.2 Irakaslegaiari eman behar zaizkion tresnak

- **Sartzea :**
- Egun, **parekotasun ereduan** sartzen diren irakaslegaien formakuntza aipatuko dugu / **Iparraldeko egoera.**
- **Formatzaileen** ikuspegitik ikusia : orain arteko eskasak eta ekartzen ditugun hobekuntzak.
- Besteak beste, formakuntzan **ahozkoari** ematen diogun tokia azpimarratuko dugu.

1. Sare publikoko irakaslegaien formakuntza Iparraldean

Zer da jokoan euskarako irakasleen oinarrizko formakuntzan?

- **Sistema elebidunaren desoreka :**
- Kopuruaren apaltze handia da ama eskolatik Lizeora (IGEN, 2016 : 46). 2016an :
- Ama eskolan ikasleen % **45ak** klase elebidunetan ; Kolegioan : %**20** ; Lizeoan %**10** = galtze ikaragarria euskararen mailari begira.
- **Ondorioa : Unibertsitatean sartzekoan euskara maila ona duten jendeak gutti dira.**

2019ko euskarako irakaslegaien etorki eta maila akademikoa

- **M1 MEEF lehen hezkuntza / bigarren hezkuntza : 24 ikasle** (publikoa : 21 ; Seaska : 2 ; pribatu katolikoa : 1).
- **EGA dutenak : 11 ikasle** hots irakaslegaien %50a.
- **Lizentziak : Euskal ikasketak : 4** ; Zientzia politikoak : 2 ; Kirola : 2 ; Fisika Kimika : 1 ; Komertzioa 1 ; Espainola 1 ; Ingeniari eskola 2 ; Ekonomia 2 ; Biologia 1 ; Bioteknologiak 1 ; LEA 1 ; Psikologia 1 ; Magisteritza eskola, lehen hezkuntza 1.

Irakaslegaien egoera kezkagarria konplikatua

- **Irakaslegaien formakuntza urria** : Lizentzia 3 urtez (zuen gradoa) ; Lizentzia-tik landa, Masterra formakuntza profesionala. Baionako Euskal ikasketatik kanpo, Lizentzia guziak frantsesez.
- **Irakasleen egoera zaila** : irakasleen formakuntza ahulada (1/8 : euskaraz) ; euskarri egokituak falta dira ; testuinguru elebiduna ez da kontuan hartua eskolaren barnean, etb.
- **Ondorioa : irakasleak eskas**
- **2017** : Lehen mailako konkurtsoan (CRPE) : **12** lan postu, **7** kandidatu azterketaren egunean = **3** lan postu bete dira. 7

Kopuruak konkurtso publikoarentzat CRPE euskara (IGEN, 2016)

Azterket a aldiak	Izena eman dutenak	Hor direnak	Ahozko azterketar a aurkez daitezke	Onartuak	Postuak
2014	22	8	8	8	8
2015	17	9	3	3	12
2016	15	10	9	7	12
2017	12	7	5	3	12

Euskarazko irakaskuntza Iparraldean : kopuruak (2018)

Publikoa :

- 5682 ikasle (irakaskuntza elebiduna + murgiltze goiztiarra)
- 152,5 irakasle lanpostu

Pribatu katolikoa :

- 2426 ikasle (irakaskuntza elebiduna + murgiltze goiztiarra)
- 66 irakasle lanpostu

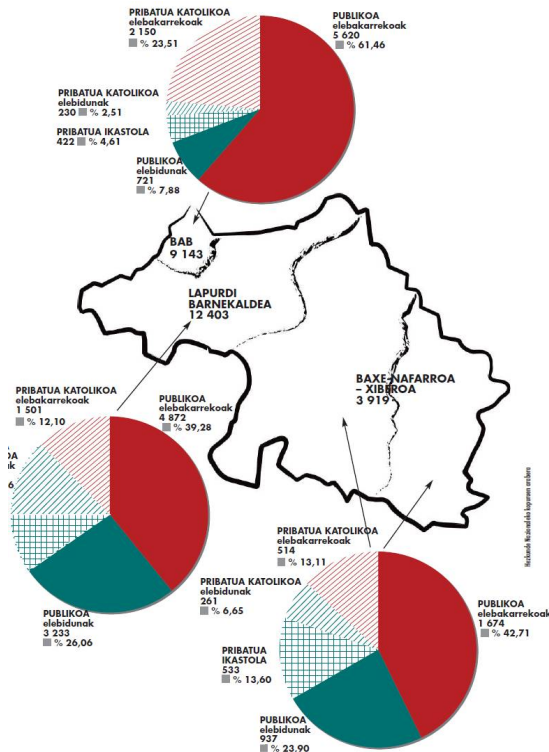
Ikastola :

- 2590 ikasle (murgiltzea)
- 142,25 irakasle lanpostu

Orotara : 361 lan postu.

1. mailako ikasleen banaketa (Ikas bi, 2013)

- Kosta partean, toki des-euskaldunduan : indar gutti = %40.
- Toki euskaldunetan (Lapurdi barnekaldean, Baxe-Nafarroan, Xuberoan) : %60

Berrikuntzak eta hobekuntzak

- **Lan baldintzak eta formakuntza poxi bat hobetzen ari :**
- **Murgiltze goiztiarra esperimentazio gisa ideki da :**
Larresoro, Azkaine, Donibane Lohizune + Ainhoa, Irisarri (2019).
- **Diploma berri bat aurten sortzen formakuntza jarraikian diplomatuentzat :** « Euskara eta euskaraz irakatsi »
  - Irakaskuntza elebiduna : modeloak eta helburuak
  - Pratika linguistikoak eta diskurtsiboak
  - C1 bat mailako euskara

Berrikuntzak eta hobekuntzak

- **Irakaslegai berriak : sorburu gehiago**
- **Euskal ikasketetako Grado mailako ikasleentzat :**
dirulaguntzak eta aurre formakuntza euskarazko hezkuntzan sartzeko.
- **Hegoaldeko Magistaritzatik 11 irakaslegai iparraldean irakasle :**
  - **Europa mailako Poctefa programa bati esker :**
Frantsesez formatu dira urte batez, ihaz, Bordalen Frantses sistemako formakuntza segitzen dute Pauen aurtan
- **Iparaldeko 7 irakaslegai Zornotzako euskaltegian**

Eskola futura proiektua (2018-2020)

J. Casenave, A. Olçomendy,
Gasteiz, 2019/10/05

2. Irakaslegaien kultura ikergai : diagnostikotik hara, formakuntzaren oinarriak

2.1. Irakaslegaien formakuntzaren ahuleziak parekotasun ereduan :

Insekuritatean formatuak dira : hiru adibide.

- Eskolako programa ofizialak : atzerriko hizkuntzen ereduan eginak dira oro har.**
- Eskolako « politika linguistikoak » euskara bazterrean atxikitzen du, ikastetxe gehienetan.**
- Eskolako euskararen eredua / oinarri linguistiko amankomuna ez da oraindik aski landua.**

Eskolako politika linguistikoa

- Parekotasun ereduan, euskal saileko ikasleak giro erdaldunean bizi dira :
- Parekotasunaren ereduko eskoletan : klasetik kanpoko bizia, siñaletika elebiduna izanik ere, erdaraz bideratua da.
- Horrengatik : **murgiltze goiztiarraren esperimontazioa** garrantzi handikoa da.

Euskara eta eskolako hizkuntza

- Eredu frankofonoaren sendotasuna :
- Mende bat erdiz eskolako frantsesa eraiki da : eredu oso sendoa, oinarri indartsu batzuen inguruan.
  - **Eredu guziz integratua** : frantses gramatika, ortografia, etb.
  - Eredu hori irriskutan dago hiri handietako auzoetan baina ez da holakorik **Euskal Herrian : eragin handikoa da,** hizkuntza minorizatuak gaindituak izan diren eremu guzietan bezala (Bretaña, Okzitania, etb.) : arrazoin historikoak.

Euskara eta eskolako hizkuntza

- Eredu linguistikoaren problematika :
- *Seaska*-n, batzar bat bada ikastola bakoitzean eredu linguistikoaren finkatzeko. Ingurumenarekilako koherentzia bilatzen da.
- Ez da berdin parekotasun ereduan : eredu linguistikoaren gaia ez da eztabaidatzen. Irakaslearen gain da arduradutza.
- Formakuntza denboran, irakaslegaiak anitz galde badute.
- **Insekuritate linguistiko** gisako zerbait sendi dute : ingurumen soziolinguistikoarengatik, ereduaren inguruko proposamen argi batzuen faltarengatik.

Euskara eta eskolako hizkuntza

- Eredu linguistikoaren duda-
mundak :
- Hirugarren zikloko ebaluaketa
2011 - Parekotasun ereduan.
- Erabilpen orekatua.
- **Amaia eskolatik itzultzen da.**
Ohartzen da hosto anitz
badela lurrean. Zakua
etxearen barnean utzi eta,
krakada jaten du. Gero,
arrasteluarekin hostoak
metatzen ditu.

Euskara eta eskolako hizkuntza

- Eredu linguistikoaren duda-mudak :
- Ebaluaketa berean, aurreko orrialdean, eredu linguistikoaren erabilpen nahasiagoa :
- « **Gosaria ezin dut irentsi. Amak gustukoa dudan guzia prestatu dit. Alta, *Corn Flakes*-ak zintzurrian gelditzen zaizkit, ez aurrera, ez atzera ».** Amak eskua hartzen dit. Zein laster dabilen ! - Erna zaitez. Eskolako lehen egunean, ez da berandu iritsi behar. »

2. Irakaslegaien kultura linguistikoa garatu

Euskara, eskolako hizkuntza

Irakaslegaien kezkek konduetan hartzeko : proposamenak.

- **Euskara bere osotasunean**, bere ekosisteman hartu nahi genuke : eskolako datu soziolinguistikoak integratu klasean, etb.
- **Eredu linguistikoari buruzko gogoetak** : ikuspegi kritikoa bainan **ez preskriptiboa**. Tresnak eskaini : euskalkiak, eredu idatziaren inguruko dokumentuak ; adibidez, Euskaltzaindiak, IKASek egin gomendioak, etb.
- **Sentsibiltate linguistiko bat** garatu irakaslegaien baitan : eredua / bariazioak = koherentzia baten bila.

3. Formakuntzaren sendotzeko bideak : proposamen didaktikoak

3.1 Ahozkoari buruzko proposamen didaktikoak

Ahozkoa, funtsezko ikasbide eta irakasbide :

« Enseigner l’oral ? Personne ne doute aujourd’hui de cette nécessité et tous les plans d’étude, les instructions officielles et les revues pédagogiques en parlent. Et pourtant, « enseigner l’oral » n’a rien d’évident. »

[Ahozkoaren irakastea? Nehork ez du egungo egunean behar horretaz dudatzen eta ikasketa plan guziek, testu ofizialek eta aldizkari pedagogikoeak aipatzen dute. Alta, « ahozkoaren irakastea » ez da begien bistakoa.]

(Dolz & Schneuwly 1998:11)

Ahozko euskarari buruzko ikerketak ezagutarazi (Garcia Azkoaga, 2015)

Formakuntza garaian, oinarri eta erreferentzia zientifikoak eta didaktikoak pasa arazi irakaslegaiari :

- Ahozko hizkuntzaren funtzionamendu diskurtsiboa (Larringan, 2002, 2007)
- Bat-bateko solasaldia (Alegria, 2009)
- Debateen kortesia (Zabala, 2009)
- Sermoi en alderdi sozio-diskurtsiboa (Ozaeta, 2010)
- Bertsolaritzaren erretorika, ahozkotasanaren irakaskuntza (Garzia, 2008)
- Diskurtso erreferitua debateetan (Garro, 2007)
- Ahozko azalpen-testua (Garcia-Azkoaga, 2010)
- Debatearen zenbait alderdi (Idiazabal eta Larringan, 2005)
- Hizkuntzaren jabekuntza-ikaskuntza (Manterola, 2012 ; Lascano, 2016)
- Ahozko aurkezpenak (Olçomendy, 2017)
- Ipuin-kontalaritzari buruzko azterketa (Diaz de Gereñu, 2009)
- Ahozko hizkuntza irakasteko sekuentzien esperimentazioa (Zabala, 2012, 2013)

Ahozko euskarriak didaktizatu : Instituzioen gomendioak

Ministaritzaren gomendia ahozkoaren irakasteko balia daitekeen materialari buruz :

« Les productions pédagogiques propres à l’enseignement de la langue basque et à l’enseignement en basque gagneraient à être développées. Cela passe par sans doute par une réflexion didactique relative aux spécificités de la langue basque, notamment dans sa dimension orale.»

[Euskararen irakaskuntzarako behar diren ekoizpen pedagogikoak garatu behar litezke. Hori gogoeta didaktiko batetik pasatzen da, euskararen berezitasunak kontuan hartuz, bereziki ahozkoan] (IGEN, 2016)

Ikasmateriala sortu eta aztertu : ahozko euskarriak kolegioan

Kolegioko ikastresna 1:

- Irrati erreportaia : Indianoak Ternuan, Euskal irratiak (1min20)
- Bideo zatia : Albaola, San Juan Itsasontzia, Kanaldude (8min 48)
- Kantua : Brodatzen ari nintzen, (XVIII.-XIX)
- Erreportaia : errefuxiatuak Baigorriin, Euskal irratiak, 52s
- Kantua : Lili, Perret, Alkhat, Galle Larroudé
- Irrati erreportaia : Euskaldunak Ameriketean, Andrea Bidart, 1min 20
- Kantua : Semeari (Xalbador/ Aire ahizpak)

Ahozko euskal literatura irakatsi

- Alegiak : *Ipui onac*, Vicenta Mogel, 1804 ; *La Fontainaren aleguia-berheziak neurt-hitzez*, J-B. Archu, 1848 ; *Fableac edo aleguiac Lafontenetic berechiz hartuak*, L. Goihetxe, 1856 ; *Artzain beltxaren neurthitzak*, G. Adema - Zalduby, 1873, *Alegiak*, J. Moulrier Oxobi, 1926 ; *Alegiak*, L. Léon, Gure Herria, 1928-1960.
- Erran zaharrak : *Refranes y sentencias*, Esteban Garibai, 1596, *Les Proverbes basques recueillis par le Sieur d'Oihenart*, A. Oihenart, 1657, *Euskalerrriaren yakintza*, R.M. Azkue, R.M, 1935-1945, Madrid.
- Tobera, maskarada, pastorala

Prestaketa fitxak landu eta hobetu : alegiak (2019)

2 Séance 2 Le corbeau et le renard Langue vivante

Objectif(s) de séance	Découvrir la fable la comprendre et la raconter	30 minutes (3 phases)
Matériel	Alegiak Oxobi - Alegiak deus ez Léon Léon Photocopies/scan Illustrations	

1. Présentation de l'illustration (collectif) | découverte | 5 min.

Explicitation de la séance : découvrir la fable
Faire des hypothèses sur le sujet de la fable. Consigne : voici l'image de la fable, selon-vous de quoi parle-t-elle?

2. Lecture (collectif) | découverte | 20 min.

Consigne sur la lecture : je vais vous lire la fable, pendant que je la lis, vous écoutez en silence et ne m'interrompez pas. Si vous avez une question ou une remarque gardez la pour après.
Déroulement : lecture de la fable
Qu'est ce que vous avez compris? Qui sont les personnages? qu'est ce qu'il se passe?
Demander à un élève de raconter avec ses propres mots.
Puis donner la parole aux autres pour enrichir le récit.

3. Seconde lecture et comparaison (collectif) | découverte | 5 min.

Relecture avec mise en voix pour asseoir la compréhension et la connaissance du texte

Formakuntza bereziak sortu : “Euskara eta beste irakasgaiak euskaraz irakatsi”

1. Irakaskuntza elebiduna : ~~diskurtso~~ **(2019) teoriakoak eta printzipio metodologikoak**

- Irakaskuntza elebiduna : ereduak eta helburuak
- Zer da sail elebidunean irakastea?
- DNLaren berezitasunak bigarren hizkuntzan

2. **Irakasgaien diskurtso analisia eta DNLen didaktika**

- Diskurtso analisia
- Praktika linguistikoak eta diskurtsiboak

3. **Euskara**

- 6 gaitasunak : IU, AU, IE, AE, M, I.
- Normak : proposamenak eskolako hizkuntzarentzat

4. **Euskararen didaktika**

- Ebaluazioa
- Euskararen didaktika : erreferentzial bati buruz

Konklusioa : gure helburuak

- Iparraldean **irakasleen formakuntzak sistema elebidunen “garapena”** segitu behar du.
- Ikasleek formakuntza bukaeran erdietsi behar lituzketen **ezagutzen eta gaitasunen erreferentzia dokumentua** sortu behar liteke, testuinguru bereziari egokitzuz.
- Irakaskuntza eta ikerketa elkarri lotu : **Elebilab-eko lankideekin egin diren tesien** ildo beretik.
- **Ahozkoaren inguruko proposamen didaktikoak garatu** : euskarrien sortzea, ikasmaterialaren azterketa, ahozkoa objektu eta tresna, etab.
- Eskola elebidunetako frantseseko irakasleen formakuntzan **eleniztasunari buruzko oinarrizko ezagutzak** eman : elebitasuna (oinarri teorikoak eta ereduak), euskararen tipologia, datu soziolinguistikoak, kode alternantzia, norma eta aldakortasuna, etab.

Konklusioa : gure helburuak

- Gure helburuak euskarazko irakaslegaien formakuntza begira :
  - Jarrera konstruktibo eta kritiko baten tresnak eskaini : irakasle-ikerle
  - Ezagutzen sendotzeko bideak eman bai hastapeneko formakuntzan, baita ere formakuntza jarraikian.
  - Irakaslegaien autonomia helburutzat hartu.

Elementu bibliografiko zenbait

Bronckart, J. P. (1996). *Activité langagière, textes et discours. Pour un interactionnisme sociodiscursif*. Paris, France : Delachaux et Niestle.

Casenave, J. « Eléments pour l'élaboration d'un manuel de littérature basque pour les collèges et lycées », Lengas [En ligne], 83 | 2018, mis en ligne le 02 octobre 2018.

Dolz, J, Schneuwly B. (1998). *Pour un enseignement de l'oral. Initiation aux genres formels à l'école*, Paris, ESF.

Idiazabal, I. & Manterola, I. (2009). *Euskal eredu elebidunak, murgilketa eta hizkuntzen irakaskuntza bateratua: kontzeptuen berrikusketak*, Euskera, 54, 2-1. 463-504.

Idiazabal I., (2011), Eleaniztasuna hezkuntzaren derrigorrezko beste utopia bat?, Bat soziolinguistika.

IGEN (2016). Rapport d'évaluation de l'Office public de la langue basque, l'Inspection Générale de l'Éducation Nationale

IKAS (2017), *Kolegioko ikastresna*, Ikas.

Olçomendy, A., (2017), *Euskararen irakaskuntza ahozkoan : azterketa linguistikoa eta didaktikoa*, doktorego tesia, EHU-UBM